

Σοσιακρατία (Κοινωνιοκρατία) – Η Μαγεία του Κύκλου

<http://www.sein.de/archiv/2009/mai-2009/soziokratie--die-magie-des-kreises.html>

Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε αποδοτικές διαδικασίες παρόλο που παίρνουμε δημοκρατικές αποφάσεις; Πώς μπορούμε να δώσουμε προτεραιότητα στο καλό του συνόλου, χωρίς να νιώσουν ότι αποκλείονται τα μέρη; Η Σοσιακρατία, ένα σύστημα που πρωτοεμφανίστηκε στην Ολλανδία, καταφέρνει να τετραγωνίσει τον κύκλο και βασικά εφαρμόζεται σε κάθε είδους οργάνωση – από τους αθλητικούς συλλόγους έως τις εταιρίες.

Ναι, αυτό είναι, αυτό που πάντα έψαχνα, χωρίς να το ξέρω. Έτσι ένιωσα να με συνεπαίρνει η πρώτη μου επαφή με τη Σοσιακρατία, δηλ. με τη ΣΚΜ1. Πόσο συχνά δεν έχω βιώσει στις ομάδες δραστήριων ιδεολόγων να σβήνει μέσα από την πάλη στο πι και φι η φωτιά του πρώτου ενθουσιασμού. Και πόσο συχνά δεν είχα συντονίσει εργαστήρια, έζησα και συνόδεψα συνέδρια open space, οργάνωσα συνέδρια μελλοντικών προγραμματισμών και διάφορα άλλα, καταλήγοντας στην επώδυνη διαπίστωση, ότι η εμπειρία της αυτοπροσδιοριζόμενης δημιουργικότητας δεν μπορεί να έχει μονιμότητα. Οι δομές εργασίας φροντίζουν γι αυτό να καθορίζονται από έλεγχο και αποσπασματικότητα. Η ΣΚΜ είναι η λύση. Το ανθεκτικό σχήμα και οι οργανωτικές δομές της είναι κατάλληλα για την καθημερινότητα!!!

Και η βεβαότητα μέσα μου ξαναδυνάμωσε: «Κάθε φωνή πρέπει ν' ακουστεί! Αυτός είναι ο δρόμος». Η πεποίθησή μου ενισχύθηκε σε μια συζήτηση με την Isabell Dierkes από το Κέντρο της Σοσιακρατίας, όταν παρεμπιπτόντως μου έγινε ξεκάθαρο: Γι αυτό το κάνω. Πρέπει να γνωρίσουν τη Σοσιακρατία κι άλλοι πολλοί!

Από τότε διαβάζω για τη ΣΚΜ ό,τι μου έρχεται στο χέρι, μιλώ γι' αυτήν στις συμβουλευτικές μου συνεδρίες και διοργανώνω εργαστήρια. Χαίρομαι να βιώνω πώς «κολλάνε» όσοι συμμετέχουν: «Καλή ιδέα!», «ενδιαφέρον», «καλή ώθηση», «υπάρχει ελπίδα», «είμαι ευτυχής», «με εμπνέει», «μια βοηθητική δομή», «είχα εμπειρίες Α-χα, στην ψήφο για συναίνεση», «μου ανοίγει την όρεξη για εφαρμογή», «θα το επιθούσα στην οργάνωσή μου»...

Σύνδεση στην Κοινότητα

Κάθε φορά αντιλαμβάνομαι ότι η ΣΚΜ πραγματικά κάνει τη διαφορά, ανοίγοντας έναν νέο κόσμο, επιθυμητό από πολλούς, δηλαδή το δρόμο προς ένα νέο κόσμο. Από την εξουσία πάνω σε άλλους στη δημιουργική δύναμη μαζί με τους άλλους. Από τις συζητήσεις του ενός εναντίον του άλλου, στην κοινή αναζήτηση, από τον „τραχύ ατομικισμό“ στη σύνδεση με την κοινότητα... Μόνο με το όνομα δεν είμαι τόσο χαρούμενος: Σοσιακρατία – ποιος δε σκέφτεται αμέσως τη γραφειοκρατία ή άλλα παρόμοια τέρατα; Απλώς, με πολύ λιτό τρόπο, αναφέρονται οι τέσσερις βασικές αρχές. Ο λόγος – από περασμένες εποχές, τεχνικά, νηφάλια, ξερά, σκονισμένα. Εδώ μας περιμένει ακόμη μεταφραστικό έργο.

Η Σοσιακρατία γεννήθηκε στην Ολλανδία. Ο Kees Boeke, ακτιβιστής για την ειρήνη και παιδαγωγός (1884-1966), είχε ένα όνειρο: μια πραγματική Δημοκρατία, πέρα από τις αποφάσεις της πλειοψηφίας και τον πόλεμο των κομμάτων. Εργαζόταν πάνω σ' αυτό ήδη από την εποχή της καταστροφικής ναζιστικής Γερμανίας. Η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία δεν μπόρεσε να εμποδίσει το φασισμό. Μια πραγματική δημοκρατία θα πρέπει λοιπόν να είναι η αυτο-διαχείριση των κοινοτήτων: Το όνειρό του ξεχείλιζε από μια βαθιά εμπιστοσύνη για τη σοφία των ομάδων. Τον ενέπνευσαν η κοινωνία των φίλων, οι Κουάκεροι και το σύστημα των συνελεύσεών τους. Στις συναντήσεις τους „στη σιωπή“, γεννιέται μεταξύ τους μία αντίληψη για το παρόν, μέσα από την οποία μιλά κάποιος και παίρνουν μάλιστα καυτές αποφάσεις χωρίς ψηφοφορία, χωρίς λίστες ομιλητών...

Μαζί σε όλα τα επίπεδα

Όταν ο Kees Boeke συλλαμβάνεται το 1944 στη φασιστικά κατειλημμένη Ολλανδία, έχει μαζί του ένα χειρόγραφο: „Σοσιακρατία: Η Δημοκρατία όπως θα πρεπε να είναι!“ Ένα φρέσκο, δυναμικό και τολμηρό σκίτσο μιας βαθιάς Δημοκρατίας, μέσω τοπικών μονάδων που διοικούνται μόνες τους, που ρυθμίζουν τις κοινές υποθέσεις τους στο επόμενο τοπικό επίπεδο – κλπ έως την παγκόσμια διάσταση. Πολύ επίκαιρο! Αυτήν την ιδέα την είχε δοκιμάσει και εξελίξει στο Werkplaats Community School το 1926, όπου μαθητές και δάσκαλοι ρύθμιζαν ισότιμα τα θέματά τους.

Ένας από τους μαθητές του ήταν ο Gerard Endenburg, που σπούδασε κατόπιν Μηχανικός και εργάστηκε στη Philips πριν αναλάβει αργότερα, τη δεκαετία του 60, τη γονεϊκή επιχείρηση. Εκεί εργάστηκε ώστε να φέρει και να χρησιμοποιήσει τις ιδέες του Kees Boeke στην πραγματικότητα και μάλιστα σε μια οργάνωση προσανατολισμένη στην αποδοτικότητα. Η θεωρητική του εκπαίδευση τον βοήθησε και εξέλιξε τη μέθοδο της Σοσιακρατίας σε κύκλο. Αργότερα εγκαινίασε το Κέντρο Σοσιακρατίας στο Rotterdam και διέδωσε το σχέδιό του σε όλο τον κόσμο, από τις ΗΠΑ, τον Καναδά, τη Βραζιλία... Τη δεκαετία του 80 ο John A. Buck συνάντησε τον Gerard Endenburg και τις ιδέες του, ενθουσιάστηκε κι έγινε ο πρώτος αδειούχος αμερικανός εκπαιδευτής, σήμερα μπορεί να τον δει κανείς στο Youtube. Εδώ και λίγο καιρό η Σοσιακρατία επέστρεψε από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη και συνέχισε να εξελίσσεται από τον Brian Robertson. Έχει νέο ένδυμα, συνδυασμένο μαζί με τις ιδέες του Ken Wilbers και λάμπει ξανά με νέο όνομα: Ολοκρατία.

Η συνάντηση σε κύκλο

Κεντρικό σημείο στη Σοσιακρατία είναι ο κύκλος. Η ολλανδική λέξη γι αυτό λέγεται ‚kring‘ και έχει επίσης τη σημασία της αρένας. Οι Φαραώ οργανώνονταν σε κύκλους, που ονόμαζαν thing. Σε πολλούς προ-αστικούς πολιτισμούς ο κύκλος είναι το σχήμα για μαζώξεις, συμβούλια, αποφάσεις.

Η γεωμετρική φιγούρα ενός καθιστού κύκλου με ένα άδειο κέντρο φέρνει όλους τους συμμετέχοντες σε σχέση μεταξύ τους. Εξασφαλίζει ότι θα ακουστούν όλες οι φωνές, ότι στη συζήτηση νιώθουμε το κέντρο και όλοι έρχονται σε επαφή με το σύνολο. Ο κύκλος είναι επίσης η βασική μορφή μιας διαδικασίας μάθησης και δράσης με σχέδια προσανατολισμένα στο στόχο – αποδοτική δράση – και αντανακλώμενο έλεγχο του αποτελέσματος. Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί οδηγούνται από τέτοιες διαδικασίες επανατροφοδότησης. Ο κύκλος έχει τη μεγάλη δύναμη να φέρει στην επιφάνεια τη συλλογική ευφυΐα.

Με τη ΣΚΜ ο Endenburg έδωσε στη διαδικασία της ομοφωνίας των Κουάκερων μια τυπική δομή και μια σταθερή οριοθέτηση. Αυτή είναι η μορφή του καθιστού κύκλου. Υπάρχει συντονισμός της συζήτησης που επαγρυπνεί για τη ροή της διαδικασίας και αφήνει να γυρίζει στον κύκλο ένα ιδανικό „talking stick“, το „κηνύκειο“, που εξασφαλίζει σε κάθε έναν που μιλά την προσοχή όλων. Υπάρχει ένα άτομο που καταγράφει το πρωτόκολλο για τις ανευρισκόμενες αποφάσεις.

Υπάρχουν τρεις διακριτές φάσεις, που ακολουθεί η μία την άλλη αλλά και επαναλαμβάνονται: για να υπάρξει μία κοινή εικόνα της συνολικής κατάστασης – να βρεθεί μία λύση, που φέρνει τους πάντες πιο κοντά στον κοινό στόχο – να δοκιμαστεί η έγκριση σε αυτήν τη λύση, να τεθεί μία συναίνεση – οι αντιρρησίες παίρνουν εκ νέου τα ηνία και στη συναίνεση τιμούμε και γιορτάζουμε το από κοινού αποτέλεσμα.

Ο όρος Consent προέρχεται από την απαρχαιωμένη λέξη „konsentieren“ = συναινώ. Τα κριτήρια για συναίνεση προέρχονται από την εικόνα της συνολικής κατάστασης. Η συναίνεση δεν σημαίνει „Ναι, συμφωνώ!“, αλλά „Όχι, δεν έχω καμία βαρυσήμαντη αντίρρηση“. Μια τέτοια απόφαση παίρνεται στον κύκλο συλλογικά και δημιουργικά, στη βάση των επιχειρημάτων και τότε βρίσκεται μέσα στα όρια ανοχής κάθε συμμετέχοντα από την οπτική του κοινού στόχου. Από την άλλη, στην ομοφωνία μπορούν τα κριτήρια να προέλθουν εύκολα από το Εγώ του καθενός (μπορώ να συγκατατεθώ σε αυτό;) και τότε μπλοκάρουν τη διαδικασία συμφωνίας. Η συναίνεση δεν χωρίζει τους συμμετέχοντες μεταξύ τους – αλλά δημιουργεί μία ενταξιακή δύναμη. Αντιθέτως οι ιεραρχίες κάνουν να σιωπά η συλλογική ευφυΐα, γιατί αποθαρρύνουν τα επερωτήματα και αγνοούν τις άλλες φωνές στις αποφάσεις τους.

Πλειοψηφικές αποφάσεις: Ένας χάνει πάντα

Οι πλειοψηφικές αποφάσεις δεν είναι σε τελική ανάλυση και καμία σοφία: Εδώ η μία θέση ανταγωνίζεται την άλλη για να επιβληθεί. Τα επιχειρήματα των „χαμένων“ αγνοούνται, η ενέργειά τους χάνεται. Κάποια στιγμή θα πάνε και οι ίδιοι κάπου αλλού, για να προσπαθήσουν εκ νέου. Όποιος νιώθει υποχρεωμένος στην συναιτική ομοφωνία, γνωρίζει και τη συχνή αποτυχία και την ντροπιαστική επιστροφή στην πλειοψηφική απόφαση. Πόσο πιο απλή και αποτελεσματική είναι απεναντίας η διαδικασία της συναίνεσης, που δίνει τόση σιγουριά σε όλους, πράγμα που τους επιτρέπει

να αποβάλλουν το φοβισμένο, δύσπιστο, εγωκεντρικό, εχθρικό δεύτερο δέρμα τους, να θεωρούν τον εαυτό τους ως „συνήγορο του συνόλου“ και να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό κάθε φορά.

Στη ΣΚΜ οδηγεί ένας κύκλος ως (μέρος και) αυτόνομη οργανωτική ενότητα και παίρνει τις στρατηγικές, πολιτικές αποφάσεις για να επιτύχει τους στόχους του. Η δημιουργική ενέργεια όλων κατευθύνεται προς αυτόν το στόχο. Δεν αποφασίζει η ιεραρχία αλλά η καλύτερη προς στιγμή λύση κερδίζει την κατάφαση όλων και είναι τότε δεσμευτική. Το βλέμμα πηγαίνει προς το στόχο και την κατάσταση, έτσι ώστε οι αντιρρήσεις να μην προέρχονται από το ναρκισσιστικό πλαίσιο (τι σημαίνει αυτό για μένα;), όπως τόσο συχνά συμβαίνει στις διαδικασίες ομοφωνίας. Πολύ περισσότερο, φέρνουν στην επιφάνεια τα εμπόδια και τα όρια, που διαφορετικά θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνδυνο για το συνολικό έργο (τι σημαίνει αυτό για το όλο, μας προχωρά παραπέρα;).

Αυτο-οδηγούμενο σύστημα

Όταν οι οργανώσεις αναπτύσσονται, διαφοροποιούνται, χτίζουν περισσότερα επίπεδα. Η ΣΚΜ συνδέει αυτά τα επίπεδα μέσω μιας ζωντανής διπλής σύνδεσης των κύκλων: Ένας αντιπρόσωπος του πρώτου κύκλου επιλέγεται με ομοφωνία από αυτόν τον κύκλο και τότε είναι ισότιμο μέλος στον επόμενο υψηλότερο κύκλο. Ο „υψηλότερος“ κύκλος επιλέγει με συναίνεση έναν συντονιστή για τον πρώτο, „κατώτερο“ κύκλο. Οι πληροφορίες μπορούν να ρέουν ελεύθερα από „κάτω“ προς τα „πάνω“ και από „πάνω“ προς τα „κάτω“, χωρίς δισταγμούς λόγω ιεραρχικών θέσεων. Όπως ένα ανθρώπινο σώμα, μία οργάνωση δημιουργείται με πρότυπο ένα αυτο-οδηγούμενο σύνθετο σύστημα με διαφορετικά επίπεδα (κύτταρα, όργανα, συστήματα...), με διαφορετικές προσβάσεις πραγματικότητας, όπου κανένα επίπεδο δεν ελέγχει κυριαρχικά το άλλο. Όλοι οι συμμετέχοντες έχουν μια λειτουργία, „υπηρετούν“ την οργάνωση και τους στόχους της και συνδέουν την προσωπική τους εξέλιξη με την συνολική ανάπτυξη. Σε αυτήν την κοινή συν-υπευθυνότητα οι συντονιστές μπορούν να χαλαρώσουν, όταν αντιλαμβάνονται τις προσπάθειές τους για εξουσία και έλεγχο και παραιτούνται.

Στη ΣΚΜ ακόμη και οι θέσεις καταλαμβάνονται με ψήφο συναίνεσης, αντί όπως συνήθως να τις ανακηρύσσουν και να τις αφήνουν σε αυτούς που είναι εύκαιροι. Στην ψηφοφορία, ο κύκλος σχηματίζει μία ιδέα του θέματος ή καθήκοντος, τη χρονική διάρκεια και των απαραίτητων ικανοτήτων. Μετά, ο κύκλος κατανομάζει διάφορους υποψήφιους από το κέντρο του. Ο καθένας δίνει από μία ψήφο. Όποιος, μετά από ένα δεύτερο ή τρίτο γύρο κερδίσει την κατάφαση όλων, αναλαμβάνει το καθήκον, έχοντας κερδίσει την εμπιστοσύνη όλων. Η διαδικασία ψηφοφορίας μετατρέπεται σε εκτίμηση του καθήκοντος και ανάθεση στο επιλεγμένο πρόσωπο. Το ίδιο ισχύει και για τη θέση του διευθύνοντος.

Γενικές αρχές

Οι τέσσερις αρχές της ΣΚΜ „Οργάνωση σε κύκλους“, „Αποφάσεις με συναίνεση“, „Διπλή σύνδεση“, „Ψήφος των λειτουργών“ είναι σαν κενά σχήματα, χρησιμοποιούνται παντού και λειτουργούν ανεξάρτητα από το αναπτυξιακό επίπεδο του καθενός. Είναι συμβατές με Συλλόγους, Projekt, Συνεταιρισμούς, ιεραρχικές δομές. Βοηθούν να δημιουργήσουμε ζωντανούς οργανισμούς με κοινή δημιουργικότητα και υπευθυνότητα. Σύμφωνα με τα λόγια του Friedrich Schiller: „Θα πρέπει να ζυγίζουμε τις φωνές και να μη τις μετράμε“, οι φωνές ακούγονται και παίρνονται σοβαρά. Μια βαθύτερη δημοκρατία μπορεί να αναπτυχθεί. Και ακριβώς γι αυτό καλεί αυτή κρίση και η εποχή των αποφάσεων.

Πληροφορίες για το συγγραφέα

Thomas Waldhubel

Είναι Supervisor DGSv και ψυχολόγος. Συνοδεύει άτομα, ομάδες, και οργανώσεις. Εμπνεόμενος από την Στοχαστική Ψυχολογία (Kontemplativer Psychologie) και το Διαλογισμό, ενδιαφέρεται πολύ για την επίλυση μπλοκαρισμάτων, τη διεύρυνση της αντίληψης, τον πολλαπλασιασμό των επιλογών συμπεριφοράς, την υπευθυνότητα και το ξεπέραςμα του Εγώ, για την επικοινωνιακή λύση των συγκρούσεων και την ενίσχυση της συνεργασίας και την υποδοχή της συλλογικής ευφυΐας.

Όποιος νιώθει να έλκεται από τη μέθοδο της Σοσιακρατίας, έχει μια θαυμάσια ευκαιρία τον Αύγουστο του 2018: Η Barbara Strauch, Trainer και ιδρύτρια του Κέντρου Σοσιακρατίας Αυστρίας έρχεται στην Ελλάδα και μαζί με τη Ζησούλα Κουρδάκη θα συντονίσει εργαστήρια εμβάθυνσης και εκπαίδευσης στη Σοσιακρατία.

Πληροφορίες και συμμετοχές:

Άννα Φιλίππου: info@skalaecovillage.com

Ζησούλα Κουρδάκη: zisula@gmx.net

Ειρήνη Κουρδάκη: riniokourdaki@gmail.com

Σχετικά με το Κέντρο της Σοσιακρατίας Αυστρίας, βρίσκετε περισσότερες πληροφορίες στο

www.soziokratie.at

www.thesociocracygroup.com